

CZU: 355.318

FORȚELE PENTRU OPERAȚII SPECIALE – UN INSTRUMENT NECESAR ÎN CONFLICTELE MODERNE

*Octavian DACIN**Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”*

Nicio națiune nu se poate confrunta de una singură cu amenințările specifice secolului XXI și nicio structură de forțe pentru operații speciale (SOF) nu este capabilă să-și îndeplinească în mod unilateral, în izolare, rolul și misiunile atribuite. Soluțiile multilaterale și comune privind unitățile SOF vor dezvolta capacitățile naționale și colective ale acestui tip de forțe, prin exploatarea avantajelor determinate de punctele forte ale unora și compensarea lacunelor altora. Forțele pentru operațiuni speciale ocupă în mod tradițional un loc important în structura Forțelor Armate ale statelor moderne și joacă întotdeauna un rol semnificativ în implementarea strategiei militare naționale a țării. Odată cu schimbarea caracterului și indicilor de acțiune în timp și spațiu a structurilor SOF în conflicte de diferite proporții, parvine necesitatea de a îmbunătăți formele existente și de a aproba noi modalități de utilizare a acestora.

Cuvinte-cheie: forțe pentru operații speciale, operație specială, comandament întrunit, conflict, Forțele Armate, teatru de operații, operatori SOF.

SPECIAL OPERATIONS FORCES – A NECESSARY TOOL IN MODERN CONFLICTS

No nation can face twenty-first-century-specific threats on its own, and no special operations force structure (SOF) is capable of unilaterally fulfilling its assigned role and missions in isolation. Multilateral and joint solutions on SOF units will develop the national and collective capabilities of this type of forces, by exploiting the advantages determined by the strengths of some and compensating for the gaps of others. Special Operations Forces traditionally occupy an important place in the structure of the Armed Forces of modern states and always play a significant role in the implementation of the country's national military strategy. With the change in the character and indices of action over time and space of SOF structures in conflicts of various proportions, there is a need to improve existing forms and the approval of new ways of using them.

Keywords: Special operation forces, special operation, joint command, conflict, Armed Forces, theater of operations, SOF operators.

Introducere

Problematika privind forțele pentru operații speciale este una complexă atât din punctul de vedere al constituirii acestora, cât, mai ales, al întrebuirii lor în operațiile militare. Din punctul nostru de vedere, forțele pentru operații speciale nu mai reprezintă un lux pentru sistemul de apărare națională, ci o necesitate, o realitate a fenomenului militar contemporan. Aceste structuri reprezintă unități special create, instruite și echipate, care se află în stare de luptă permanentă, gata pentru utilizare imediată în pregătirea și efectuarea operațiilor diverse pe timp de pace și de război, fiind capabile să rezolve sarcini împreună cu forțele regulate și independent. De multe ori, acțiunile operatorilor SOF sunt neconvenționale, cu caracter secret, efectuate sub controlul direct al conducerii politico-militare a statelor.

Aspecte generale

În soluționarea conflictelor moderne, când utilizarea Forțelor Armate este timpurie sau inefficientă, conducerea NATO atribuie un rol special forțelor pentru operații speciale (SOF). Cu un grad ridicat de pregătire și mobilitate de luptă, precum și prin utilizarea unor metode speciale de desfășurare a războiului neconvențional (instruirea forțelor rebele), ele reprezintă o componentă a forțelor de utilizare universală.

Conducerea generală a operatorilor SOF este efectuată de Cartierul General pentru Operații Speciale al NATO cu sediul în Mons (Belgia). Comandamentul forțelor pentru operații speciale este structura care asigură și generează componenta specializată, de reacție rapidă, de nivel strategic, cu structuri terestre, navale și aeriene dedicate, instruită și dotată pentru executarea misiunilor de cercetare specială, acțiunilor directe, de asistență militară și neconvenționale, precum și a misiunilor complementare acestora, pe teritoriul statului sau în afara acestuia, în condițiile legii, independent sau împreună cu forțele speciale ale coalițiilor, alianțelor și partenerilor pe blocul militar [1].

Nucleul forțelor pentru operații speciale NATO este reprezentat de formațiunile americane. Pentru angajarea acestora ca parte a grupurilor operaționale-tactice sunt implicate unitățile SOF din comandamentul întrunit al Forțelor Armate ale SUA din zona europeană. Operatorii SOF subordonați autorităților competente zonale (cu excepția zonei europene) participă la evenimente și acțiuni în conformitate cu planurile de activitate, deoarece au o orientare zonală și regională. Gestionarea și conducerea formațiunilor din spațiul european este încredințată Centrului de Coordonare a Operațiunilor Speciale (SO) cu sediul în Casto (Italia). O atenție deosebită este acordată organizării cooperării în domeniul securității, operațiunilor psihologice, acțiunilor în situații de urgență și acordării de asistență umanitară populației țării gazdă. O ramură prioritară în instituirea unităților SOF NATO constă în elaborarea unui sistem eficient de management pentru forțele coaliției, adică crearea de comandamente multinaționale în cele mai importante regiuni pentru alianță. De asemenea, o atenție deosebită este acordată gestionării subunităților și unităților, ceea ce asigură eficiența maximă a executării acțiunilor speciale pe continentul european. În perspectivă, operatorii SOF ar trebui să devină și mai mobili, pregătiți pentru luptă și să dețină oportunități garantate de implementare rapidă în orice regiune a lumii.

Comandamentul regional al forțelor pentru operații speciale R-SOCC

Escaladarea situației din Ucraina în anul 2014, anexarea ilegală a peninsulei Crimeea de către Federația Rusă și declanșarea conflictului în sud-estul Ucrainei, au determinat necesitatea ca Alianța să acorde o atenție sporită granițelor sale sudice. SUA și aliații săi europeni au fost îngrijorați de faptul că în Balcani există mai multe țări non-NATO, care pe parcursul istoriei au deținut legături destul de strânse cu Rusia [2]. În octombrie 2019, Croația, Ungaria, Slovacia și Slovenia au semnat un memorandum de înțelegere pentru crearea comandamentului regional al forțelor pentru operații speciale R-SOCC (Regional Special Operations Component Command), nucleul căruia îl vor constitui unitățile SOF ale Ungariei. Ceremonia de semnare a memorandumului a avut loc în Cartierul General NATO la Bruxelles. „Scopul acestei noi inițiative este de a crea un comandament al forțelor pentru operații speciale, pregătit și capabil să răspundă amenințărilor și provocărilor ce apar în interiorul și în afara zonelor de responsabilitate. Cooperarea interstatală în acest domeniu ne va permite să folosim forțele pentru operații speciale într-un mod mai operativ, mai eficient și mai coordonat. Odată cu integrarea deplină a contribuțiilor țărilor participante, acest nou comandament va oferi beneficii care depășesc cu mult ceea ce sunt capabile în mod individual părțile sale componente”, a declarat secretarul general adjunct al NATO Mircea Geoană, prezent la semnare [3].

Misiunile de bază ale comandamentului R-SOCC includ:

- ✓ organizarea interacțiunii organelor naționale de conducere, coordonarea utilizării planificării în activitățile educaționale moderne ale SOF;
- ✓ dezvoltare pentru formarea oportunităților pentru conducerea grupării de coaliție a SOF în Balcani în perioada de criză, precum și în alte regiuni ale Europei.

Potrivit experților occidentali, crearea acestui comandament reprezintă un pas important în consolidarea forțelor pentru operații speciale din regiune și extinderea cooperării și interacțiunii în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Ungaria este împlăcută în desfășurarea R-SOCC, planificarea operațională și gestionarea operațiunilor speciale și oferă, de asemenea, facilitățile de infrastructură necesare pentru instruirea forțelor pentru operații speciale. În același timp, fiecare stat participant va avea dreptul să-și folosească separat forțele naționale, dar, la necesitate, vor acționa în ansamblu și vor fi capabile să participe la misiunile și instruirile desfășurate de Uniunea Europeană, NATO și ONU. Comandamentul R-SOCC și-a început activitățile în ianuarie 2021, iar utilizarea completă a acestei structuri este programată pentru sfârșitul anului 2024 [3].

În conformitate cu cerințele conducerii alianței, organele naționale de management ale SOF trebuie să poată:

- ✓ transporta/retrage unitățile SOF în/din zonele de acțiune, prin angajarea mijloacelor naționale de transport terestru, aerian și marin;
- ✓ transmite fiabil și stabil informațiile de la unitățile SOF la punctele de comandă și control ale NATO utilizând sistemele de comunicare închise;
- ✓ furniza resurse materiale necesare pentru a sprijini acțiunile SOF în zona numită, în perioade stabilite de timp;
- ✓ interacționa cu formațiunile SOF aliate.

Activitățile forțelor pentru operații speciale NATO

Forțele Armate ale țărilor aliate NATO, cu excepția Islandei și Luxemburgului, includ unități de forțe pentru operații speciale în componența acestora. Procesul de planificare militară, gestionarea și conducerea

unităților SOF, care sunt parte componentă a diferitor genuri din Forțele Armate, se realizează întrunit. În același timp, componența numerică a unităților SOF, capacitățile și capabilitățile de luptă ale acestora diferă semnificativ, însă structura organizatorică în mare parte este similară. De regulă, acestea includ un anumit număr de subunități de luptă (recunoaștere-sabotare), de stat major, logistică. Particularitățile geografice ale unor aliați din NATO, și anume – absența granițelor maritime, privează unele țări de oportunitatea de a avea componente marine.

Noțiunea de operație specială a apărut odată cu instituirea forțelor pentru operații speciale. Operațiile speciale (SO) sunt acțiuni decisive, de mică anvergură, ilegale sau la vedere, cu un înalt grad de risc și/sau caracter neconvențional, desfășurate de componenta specializată a armatei pe teritoriul național sau în afara acestuia, pe timp de pace, în situații de criză sau de război, în scopul apărării intereselor fundamentale ale statului.

SO se desfășoară în toate mediile, dar sunt bine adaptate pentru medii sensibile din punct de vedere politic și urmăresc nu doar atingerea scopurilor militare, ci și sprijinirea punerii în aplicare a instrumentelor diplomatice.

Operațiile speciale necesită metode de angajare, tactici, tehnici, echipament și procedee unice (Fig.1) [4, p.I-3].

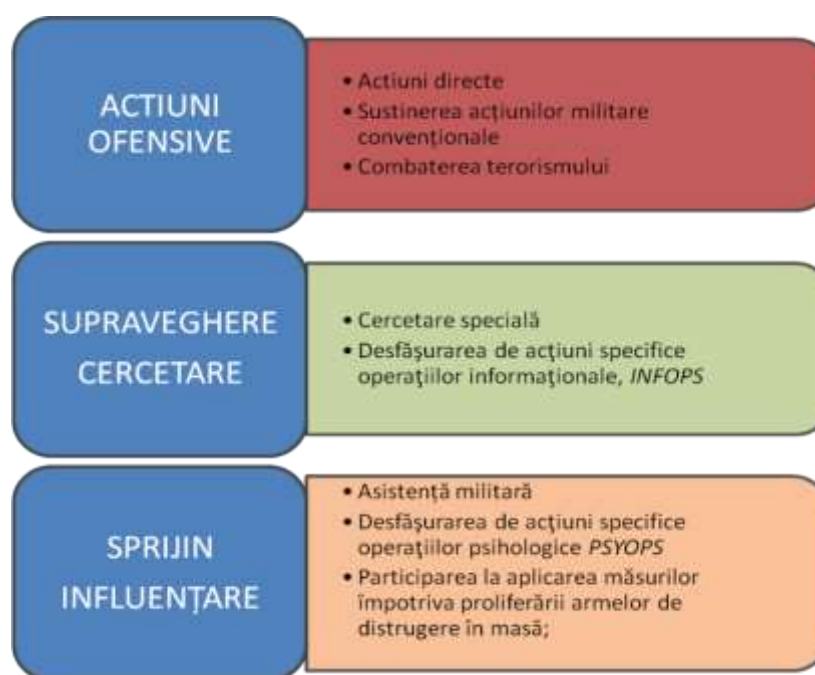

Fig.1. Operațiile speciale.

Definiția NATO pentru „operații speciale”, prezentată în „Glosarul de termeni și definiții NATO”, pare a fi termenul de referință după care majoritatea țărilor NATO caracterizează sau definesc conceptul de SO:

„...activități militare desfășurate de forțe special selecționate, organizate, instruite și echipate, utilizând tehnici, tactici operaționale și modalități ce nu sunt standard (proprii) forțelor convenționale. Aceste activități sunt conduse în întregul spectru al acțiunilor militare independente ori în coordonare cu forțele convenționale, pentru a atinge anumite obiective politice, militare, psihologice sau economice. La realizarea dezi-deratelor politico-militare pot fi folosite tehnici ascunse, clandestine sau sub acoperire, iar din punct de vedere politic sau diplomatic, gradul de risc al unei asemenea operații este mult mai mare față de o acțiune convențională” [5, p.704].

Misiunile ce caracterizează operațiile speciale variază de la acțiuni unilaterale, de mică amploare, până la activități întrinite, multinaționale, pe scară largă. Operațiile speciale sunt materializate prin îndeplinirea misiunilor de bază de către luptătorii SOF, în întreg spectrul conflictului. În cadrul Alianței, acestea pot fi desfășurate ca parte a operațiilor de apărare colectivă (Articolul 5) sau ca operații (non - Articolul 5) de răspuns la criză (NA5CROs) [6, p.1-2], după cum urmează:

✓ *angajarea militară pe timp de pace* poate fi eficientă când sunt desfășurate în contextul unor activități specifice pe timp de pace și pot contribui direct la consolidarea colaborării, asigurarea identificării și evaluării timpurii a unei situații de criză, antrenarea forțelor prietene și la dezvoltarea legăturilor militare;

✓ *operații în sprijinul păcii.* În funcție de natura operației de sprijin a păcii, SOF pot desfășura următoarele activități de bază: Cercetare Specială (SR), Acțiuni Directe (DA) sau Asistență Militară (MA). Asistența militară poate oferi sprijin specific în prevenirea conflictului și în acțiunile de asistență umanitară, în timp ce cercetarea specială și acțiunile directe pot materializa eforturi de creare a condițiilor de pacificare, impunere sau menținere a păcii;

✓ *operații de contracarare a amenințărilor neregulare.* Pe parcursul pregătirii pentru operațiile de contracarare a amenințărilor asimetrice, SOF pot furniza evaluări ale zonei și capabilităților imediate de comandă, control și comunicații. De asemenea, pot sprijini opțiunile de răspuns ce vizează folosirea instrumentului de putere militară conform reglementărilor NATO;

✓ *operații majore specifice luptei armate.* În timpul desfășurării operațiilor specifice luptei armate, SOF se concentrează în principal pe misiunile de cercetare specială și pe acțiuni directe. După finalizarea ostilităților, SOF pot desfășura misiuni de asistență militară în sprijinul națiunii gazdă.

Deși SOF folosesc cel mai des echipamente și metode unice și sofisticate, elementul esențial care asigură succesul misiunilor este legat direct de operatorul individual. Prin urmare, este esențial ca planurile și procedurile care dirijează angajarea SOF să fie simple și directe, astfel încât intenția comandantului să fie înțeleasă.

Pentru angajarea optimă a structurilor SOF în operații este esențială o înțelegere profundă a principiilor de întrebuițare a acestora [7, p.1-8]:

✓ *Obiective de valoare majoră.* SOF trebuie direcționate spre îndeplinirea unor obiective critice, de mare valoare, ce pot implica un risc major, dar în același timp și o valoare deosebită. Cantitativ, SOF sunt limitate și nu pot fi regenerate rapid. Acestea nu pot fi angajate asemenea forțelor convenționale, ale căror acțiuni se bazează în general pe manevră și pe raport de forțe favorabil. SOF își concentrează puterea de luptă, direct și indirect, în momente și locuri decisive. O atenție sporită trebuie acordată folosirii neajustate a eforturilor SOF împotriva unor ținte atractive, care probabil sunt mult mai potrivite pentru forțele convenționale. Este necesar ca SOF să fie alocate pentru desfășurarea unor misiuni ce duc direct la îndeplinirea obiectivelor de nivel militar-strategic sau operativ.

✓ *Accesul la informații.* În mod normal, acțiunile SOF sunt planificate la un nivel de detaliere considerabilă și se bazează pe informații precise și absolut recente, pentru a se asigura că planurile sunt în consens deplin cu situația din zonele planificate pentru acțiuni. Accesul la informații oportune, detaliate și precise, ce parvin de la toate sursele integrate de informații, este esențial pentru succesul unei operații.

✓ *Relații de Comandă și Control (C2).* Datorită tipului de misiuni, lanțul de comandă este esențial, astfel încât, din punctul de vedere al comunicațiilor, cerințele de securitate ale SOF necesită o atenție specială pentru asigurarea integrării depline în sistemul C2 a forței întrunite multinaționale, prin legături specifice și interferențe ale sistemului de comunicații și informatică.

✓ *Directivele misiunii.* Conceptul de bază al SOF formulează cerința planificării centralizate și executării descentralizate a operațiilor. Acesta este unul dintre motivele pentru care directivele SOF pentru misiune trebuie să permită elementelor operaționale flexibilitate suficientă de a reacționa la acțiunile adversarului și pentru a oferi autoritatea necesară în ajustarea planului SOF conform cerințelor dictate de schimbările de situație în timpul desfășurării misiunii.

✓ *Securitatea operațiilor.* Securitatea are o importanță majoră în desfășurarea acțiunilor SOF. Informațiile, contrainformațiile și operațiile informaționale trebuie integrate pe toată durata planificării și executării misiunilor, pentru a consolida securitatea și a îndeplini condiția de realizare a surprinderii. Securitatea operațiilor (OPSEC) este folosită pentru identificarea și protejarea informațiilor critice pentru succesul operației, cum ar fi elementele esențiale ale informației despre forțele proprii.

Concluzii

Conducerea militară a Alianței consideră că, în anumite țări și regiuni ale lumii, operatorii SOF, prin acțiunile lor, pot provoca daune semnificative inamicului potențial și real, într-un scurt timp pot submina regimul politic, economic și potențialul moral și psihologic al acestuia. Succesul operațiilor speciale este facilitat de planificarea detaliată și de sprijinul cuprinzător la toate etapele de pregătire și aplicare a unor astfel de unități.

Cele mai numeroase și mai pregătite formațiuni SOF ale NATO, concepute pentru soluționarea problemelor la nivel strategic, sunt considerate: SOF SUA în zona europeană, Marea Britanie, Germania, Franța, Polonia și în Turcia. În alte țări aliate acestea sunt destinate în principal pentru soluționarea problemelor la nivel ope-

rațional-tactic. Schimbările imense ale naturii conflictelor armate contemporane, cu accent evidențiat pe „acțiunile asimetrice”, formulează cerințe calitativ noi pentru mobilitate, secret, echipamentul și profesionalismul unităților militare SOF [8, p.15].

Astfel, conducerea NATO consideră forțele pentru operații speciale drept un instrument important pentru implementarea obiectivelor sale, deoarece un grup SOF numeric mic poate da, într-o anumită situație, un rezultat mai semnificativ decât utilizarea unei grupări mari de trupe. Conducerea NATO încredințează unităților SOF un rol important în soluționarea misiunilor pentru protejarea integrității teritoriale și a suveranității țărilor aliate în cadrul sistemului de securitate colectivă din Uniunea Atlanticului de Nord.

Referințe:

1. FM 3-05.130. Army Special Operations Forces Unconventional Warfare, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 30 September 2008. 248 p.
2. Силы специальных операций НАТО (2020), http://factmil.com/publ/strana/nato/sily_specialnykh_operacij_nato_2020/61-1-0-1776
3. „Special status in NATO”: why Hungary, Slovakia, Croatia and Slovenia create a common command of special operations forces, <https://www.tellerreport.com/news/2019-10-26>
4. AJP-3.5. Allied Joint Doctrine for Special Operations, North Atlantic Treaty Organization, from SAI Global, 01 January 2009. 69 p.
5. AAP-6.NATO Glossary of Terms and Definitions, North Atlantic Treaty Organization, NATO Standardization Agency (NSA), 2015. 805 p.
6. Doctrine for Joint Special Operations, JP 3-05, 2008. 71 p.
7. JP 3-05.1. Joint Special Operations Task Force, 16 July 2014. 183 p.
8. FM 3-05.100. Army Special Operations Forces, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 20 September 2006. 119 p.

Date despre autor:

Octavian DACIN, colonel (r), lector universitar, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, mun. Chișinău, Republica Moldova.

E-mail: dacinoctavian@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4390-2157

Prezentat la 15.09.2022